

Kmeti in žrnje.

Cesarska namestnija je dne 9. septembra brzojavno odredila, da se vsi kmeti in žrnje (domači mlini) zaprejo. Žitni nadzorniki so namreč poročali vladi, da je v kmetijskih mlinih nakopičenega toliko žita v zmletih, da mlini niti daleč ne morejo vsega dela opraviti. Žitni nadzorniki, ki so po večini uradniki, niso upoštevali, da so v letošnjem poletju skoro vsi mlini, vsaj manjši in srednji mlini na malih vodotokih, radi pomanjkanja vode ustavili svoj obrat. Kmetje so pa le vozili svoje žito v mlin, da bi dobili potrebne moke za prehrano svoje družine. In tako je prišlo do tega, da so bili mlini skoro prenapolnjeni kmetijskega žita, ker se ga ni moglo sprosti zamleti. V mnogih najboljših kmetijskih hišah so brez prahu moke, ker jim mlinar zrnja ni mogel zamleti. Račun tega so skoro vsi posestniki na kmetih s sedajno odredbo hudo prizadeli, posebno pa še radi tega, ker so tudi domači mlini zaprti. Po nekaterih hišah nimajo niti toliko moke, da bi se skuhala prežgana juha, kaj šele le spekel hlebec kruha za lačne otroke. Ker se lastnikom žita ne daje krušnih kart, si tudi nihče kruha ali moke kupiti ne more. Upamo, da bodo oblasti vse to upoštevale in bodo odredile, da se mlini in žrnje prav kmalu oprostijo zapora.

Zakaj se je odredila zapora mlinov in žrnj? V mlinih bodo posebne uradne komisije tekom tega in prihodnjega tedna natančno preiskale, koliko žita je v mlinu in koliko ga je mlinar prijavil okrajnemu glavarstvu v zmletih. Kakor se nam je poročalo iz mariborskega okrajnega glavarstva, bodo preiskovalne komisije polovico zaloga žita in moke, ki so nakopičene v mlinih, proglasile za državno last, t. j. odvzele ali pravzaprav odkupile in oddale vojno-žitno-prometnemu zavodu za prehrano vojaštva in civilnega prebivalstva. Plačevalo se bo odvzeto žito in moko po uradno določenih cenah. Denar se bo nakazal mlinarjem, ki bodo kmetom izplačali znesek za polovico odvzetega žita. Ostala polovica žita in moke pa ostane posestnikom, ki so pripeljali žito v mlin. Pri komisijah bodo navzoči tudi župani občin, v kateri leži mlin. Upamo, da bodo naši kmetijski župani znali čuvati pravice in korist svojih obččanov in bodo posebno v krajih, kjer je toča ali kaka druga uima uničila večino poljskih pridelkov, izpostavili, da komisija dotičnim občanom žita ne bo odvzela. Le škoda, da niso v komisijo poklicani tudi župani občin, odkoder dajejo žito v mlin v tujo občino. Ker uradno določeni ključ, da se bo v mlinih odvzelo polovico vsega žita, posebno pri tistih, ki imajo male žitne zaloge, ali pa samo toliko žita, kolikor ga potrebujejo za prehrano lastne družine, ali pa še manj, po našem mnenju ne odgovarja določilom cesarskih ukazov, priporočamo županom, da osebno predložijo komisiji v mlinu seznam tistih obččanov, ki imajo komaj toliko lastnega žita, kolikor ga jim gre za prehrano družine, ali pa še manj. Župani naj odločno prosijo in zahtevajo, da se takim žita ne bo odvzelo. Zakaj bi se take ljudi po nepotrebnem razburjalo, zakaj bi se jim po nepotrebnem vsiljevalo krušne karte, ker se jim s tem podražijo živila in se jim vzame mnogo dragocenega časa.

Na vsak način pa sinaj lastniki žita poskrbijo potrdila, da se jim je toliko in toliko žita v mlinu rekviriralo. Odvzeta množina žita se mora pri poznejšem rekviriranju ali oddaji žita na vsak način upoštevati in vračunati. V tem oziru naj bodo posebno pozorni lastniki žita, ki so dali svoje žito v mline izven okraja. Zahtevati morajo od mlinarja, ko jim bo izplačeval odvzeto žito, da jim da potrdilo, koliko kilogramov žita se je posamezniku odvzelo. Obenem pa mora mlinar poročati vašemu okrajnemu glavarstvu, koliko žita in kake žitne vrste so se v njegovem mlinu posameznim posestnikom rekvirirale.

Kakor hitro bo komisija svoje delo dokončala, bodo mlini zopet začeli z obratom. Pač pa bo smel odslej mlinar sprejeti žito v zmletje samo od tistega, ki bo imel uradno dovoljenje od okrajnega glavarstva. Kdor bo torej v bodoče hotel dati žito v mlin, mora iti k županu, kateri mu bo izpolnil karto za mlin. To karto pošlje župan okrajnemu glavarstvu. Se le ko bo okrajno glavarstvo vrnilo dovoljenje — karto za mlin — se bo smelo žito oddati mlinarju v zmletje. Karta za mlin velja samo za dva meseca.

Uredba mlinskih kart vzame našim ljudem zopet mnogo dragocenega časa. Prvič mora iti kmet k županu naznanjati, da bi rad peljal žito v mlin. Drugič mora iti po karto, ki je prišla od okrajnega glavarstva in tretjič bo moral odslej šestkrat v 1 letu peljati svoje žito v več ur oddaljeni mlin, ko je došel odpeljati enkrat ali dvakrat vse svoje žito v mlin, da si je s tem prihranil več dragega časa. Ker se pri mlinih mnogokrat kaj pokvari ali zmanjka vode, bo treba večkrat iti vprašati, ali je žito že zmlet ali ne. Skoro samo nepotrebna pota sedaj, ko tako krava primanjkuje delavcev! Naša kmetijska zahteva je, da se za mlinске karte določi daljša, n. pr. vsaj 3 ali 4 mesečna doba.

Kaj bo z žrnjami? Danes, ko to pišemo, še ni jasno, ali se jih bo dalo na prosto ali ne. Okrajno glavarstvo, posebno pa mariborski preskrbovalni odbor, stojijo na stališču, da so se morale žrnje zapreti radi tega, ker baje ni mogoče nadzorovati, koliko zrnja se zamleje na domačih mlinih. Gospodje žitni nadzorniki se bojijo, da bi se na kmetih preveč žita uporabilo in zategadelj se je odredila za-

pora domačih mlinov. Po našem mnenju bi se stvar lahko uredila brez sedanjega nepotrebnega razburjenja. Naj bi se vsakemu posestniku ali viničarju, ki ima žrnje v hiši, določilo: toliko žita sme zmleti na žrnjeh, toliko ga sme dati na mlin, toliko si ga sme shraniti za seme, toliko za živino in toliko ga mora oddati. Kaj pa bodo n. pr. počeli mali posestniki in viničarji v Halozah, Slovenskih goricah in drugod, ki si vsako troho koruze zameljejo doma in imajo po več ur daleč v mlin? Kako se bo spravilo žito v več ur oddaljene mline, ko vozne živine skoro ne bo več? Prosimo in pozivamo oblasti, da upoštevajo sedanjih trpkih položaj našega dobrega ljudstva in naj dajo žrnje zopet na prosto.

Občine, okrajne zastope in naše kmetijske organizacije pa pozivamo, da naj takoj vpošljejo na cesarsko namestnijo nujne prošnje, da se kmeti in domači mlini takoj zopet odprejo.

Vinske cene, letina in vinski davek.

(Iz mariborske okolice.)

Ni se prave jasnosti, kake bodo cene za letošnji vinski most, od presehe. Mešetarji, plačani od obogatitih vinskih trgovcev, sicer obljubujejo cene, ki bi ob začetku sedanje vojske bile sprejemljive, a za sedanjo splošno draginjo pa niso primerne. Novo vino, n. pr. portugizec, ki je že prišel te dni v promet, se plačuje v mariborski okolici po 1 K 35 v do 1 K 60 v. Soditi po kakovosti vina, bodo cene za beli most še gotovo višje. Vsekako svetujemo vinogradnikom, da se s prodajo vinskega mosta nikakor ne prenačijo. Da bi bilo letos vino poceni, na to se misliti ni, ker so stare vinske zaloge skoro popolnoma izčrpane. Kdor pa že mora in hoče takoj „od presehe“ prodati svoje vino, naj ga ne prodaja po sladkorni meri, ampak počez. Vage za most so tako raznolike, da pametnemu vinogradniku nikakor ne kaže v sedanjih časih prodajati vina na sladkorne stopnje. „Slovenski Gospodar“ nas bo gotovo pravočasno opozoril na razvoj vinskih cen.

Kaka bo kaj vinska letina na Slov. Stajerju? Glede kakovosti utegne biti izborna, če bo le vreme še nadalje količkov ugodno. Glede količine letošnjega vinskega pridelka pa splošna cenitev ni posebno ugodna. Kjer so pravočasno in vsaj trikrat škropili, po dva- do trikrat žveplali, strupena rosa, plesnoba in črni palež niso posebno močno nastopali. V vinogradih, kjer se niso dovolj skrbno borili zoper omenjene bolezni, pa je grozdje zelo trpelo. Ponekod je strupena rosa uničila skoro ves pridelek, istotako tudi plesnoba. Zadnje deževje pa je napravilo na grozdju zopet veliko škodo. Ponekod je skoro ena četrtnina grozdja od preobilega dežja spokala.

Ob tej priliki se pisec teh vrstic spominja besed, ki jih je nedavno izgovoril priprosti kmečki možakar iz Slovenskih goric. Mož je rekel prostodušno: „Kdo se ne bi kregal, če ti na eni strani narekujejo skoro za polovico višje davke, na drugi strani pa se ne skrbi, da bi davkoplačevalec res bil v stanu, ta nova ogromna bremena tudi nositi. Doba- va bakrena galice je združena pri nas v Avstriji s takimi težavami, da bi skoraj raje vinograd spremeni v pašnik. Kako mnogo drugače gre v tem oziru vinogradnikom v Nemčiji. Tam so dobili letos bakreno galico za vinograde v Porenju od armadne uprave 1 kg po 2 marki (2 K). Žvepla je tudi bilo v obilici na razpolago. Pri nas pa smo po 3- do 4krat dobili galico v malih množinah. Koliko smo pri tem zgubili dragega časa! Ako hoče vlada novih davkov, naj nam tudi da možnost, da bomo lahko naša posestva dovolj izrabili. Večkrat sem že opazil, da je n. pr. v Mariboru mnogo trgovcev, agentov, zastopnikov in uradnikov tovarn oproščenih vojaške službe, ker se je baje bati, da bi dotične tvrdke ne propadle. Na deželi pa vemo, da se le malokateri kmečki posestnik oprosti vojaške službe, akoravno propada radi tega marsikatero posestvo. Naša posestva propadajo, pridelkov je vedno manj in torej niti ni čuda, ako je draginja vedno večja.“

V nedeljski „Tagesspost“ sem čital v članku nemškonalnega poslanca dr. Steinwenderja — „da je povišanje zemljiškega davka za 80 % z ozirom na dobičke, ki jih doseže poljedelstvo, odobravit.“ Nemec dr. Steinwender tudi pravi v svojem članku, da bo pri prihodnjem zvišanju davkov v Avstriji treba misliti na to, „da se tudi vino višje obdači, kajti za stalno vendar ne kaže, da bi se od 1 hektolitra piva plačevalo 11 K, od hektolitra vina pa povprečno 3-4 K, na deželi celo samo 2 K vžitinskega davka.“ Proti takemu pisarjenju nemškega poslanca, ki mu je gospodarski obstoj vinogradnikov deveta briga, vinogradniki odločno ugovarjamo. Pivovarniška obrt se nikdar ne da primerjati z vinogradništvom. Pivo se prideluje na umetni način, vino pa zraste naravnim putem.

Poljedelstvo ali vinogradništvo se glede čistega donosa nikakor ne da primerjati tovarnam in drugim bogatim delniškim družbam, ki imajo na leto toliko čistega dobička, da izplačujejo po 10 do 50 % čistega dobička ali dividend. Nasprotno pa ne najdete kmeta, ki bi si na leto pridelal toliko čistega donosa, da bi se vrednost njegovega posestva obrestovala le

vsaj po 2 do 6 %. Iz tega je razvidno, da je popolnoma noma opravičena zahteva, ki jo je zapisal zadnji „Slovenski Gospodar“ v članku „Novi davki“: „... treba bo gledati na to, da bo smeltu dikmet za svoje pridelke zahtevali toliko višje cene, za kolikor mora plačati višje davke in mora razne potrebsčine dražje plačevati.“

Ko se je povišal davek na pivo, so pivovarnarji, takoj podražili pivo; ko je država naložila na špirit višjo vžitnino, je postal špirit za toliko dražji, in celo državna tobačna uprava je potem, ko je finančni minister imel premalo dohodkov od tobaka, enostavno tobačne izdelke podražila. Pravico, ki jih ima družba milijonarjev, imajo menda tudi kmetje! Ako morajo bogati tovarnarji plačevati višji dohodninski ali kak drugi davek, nastavijo svojim izdelkom višje cene. Mislim, da ni treznomislega človeka, ki bi zameril, ako so se v zadnji dobi kmečki pridelki z ozirom na dražje pridelovalne stroške in višje davke nekoliko podražili. To malo povišanje se pa n. pr. s povišanjem cen platnu, suknu, milu, kavi itd. niti primerjati ne da.

J. L.

Naši kmečki delavci.

Resnično je: marsikateri kmet se je precej opomogel; plačal je dolgeve, ki bi jih morebiti sicer nikoli ne bil; ta in oni je celo položil lepe denarce na stran. Prav je to. Saj je kmet steber države; če je steber slab, je celo poslopje, ki ga nosi, v nevarnosti, da se podre.

Pomniti pa je, da je čas žetve za kmeta že precej pri kraju. Žival, ki je bila kaj vredna, je že šla iz hlevov; deloma je bila prodana, ker je bila dobro plačana, deloma pa prisilno za vojaščino ali radi pomanjkanja krme. Žitne in druge shrambe so se tudi izpraznile. Letošnja letina se more komaj imenovati srednja. Pridelalo se bo jedva za domačo porabo. A za prodaj bo ostalo malo. Vse pa, kar kmet kupi, je v ceni nezasično poskočilo. Moral bo torej kmet začeti jemati denar iz prihranka, če ga je kaj; če ne bo pa pela posoda in še hudo. To se tuintam že čuti. Ta papirnati denar nima teka, kakor ga je imel preje okrogli kovinski.

Cena pridelkov bo gotovo morala še narasti. V sedanjih razmerah kmet ne more več shajati. Kdor dela z domačo družino, bo še shajal. Drugi pa, ki delajo z najetimi delavci, prav radi teh ne bodo več mogli.

Trditi je lahko marsikaj. Drži le to, kar se da dokazati. Poglejmo torej, v koliko se da dokazati naša zgorajšnja podmena, da bo moral kmet z najetimi delavci zvišati ceno svojim pridelkom.

Najprej: delavcev primanjkuje, zlasti moških. Ker jih ni dovolj, se zemlja slabše obdela, zato manj pridelka, kar ima za posledico, da se pridelki morajo podražiti, zlasti še letos, ko je radi suše druga letina tako slaba in pičila.

Druga rana, ki boli kmeta, je pa visoko plačilo, ki ga mora dajati delavcem, ki se jih je dobilo. Nobena plevica nima manj kakor dve kroni dnevno, noben kosci manj kakor štiri, poleg cele oskrbe. Oskrba ali hrana pa se mora ceniti vsaj na tri krone za osebo in dan. Sedaj pridite vsi oni, ki vam stejejo plačo v denarju in povejte, kamo pride po sedem kron na dan. Gospodar sam je ne le popolnoma odvisen od poslov, ki zahtevajo kar hočejo od njega, ampak dosti na slabšem kakor oni. Kateri gospodar pa ima štiri krone na dan, četudi dela kakor črna živina? Denimo družino, ki ima pet udov in sama vse obdela in vsi delajo, gospodar, gospodinja in vsi trije otroci, ki so že vsi dobri za delo. Recimo, da zasluži gospodar povprečno na dan dve kroni, gospodinja in otroci samo po eno krono. To je gotovo premalo računano; povsod, kamor bi šli delat, bi zaslužili več. Pa recimo, da zaslužijo samo toliko. Potem bi se morala cela družina preživeti in bi morala ostati konec leta, če se pripravi obleka, orožje in drugo, čistih dva tisoč kron, najnižje računano. Poiščite gospodarja, ki bi mogel kaj takega doživeti. Zadovoljen je, če se prerine brez dolga skozi. Torej ni niti toliko plačan, kakor najslabši najemnik. Kaj se le, če ima delavne moči najete!

Pa bi kdo ugovarjal, češ, čemu najemnikom tolika plača in taka potreba? Odgovor: to je sad vojnih razmer. Kdor hoče delavcev dobiti, jim mora tako postreči. Sicer grede drugam, kjer se jim bolj ustreže. Saj so tudi za delavce postale vse potrebsčine dražje.

Iz vsega torej sledi jasno: kmečkih pridelkov cena se bo morala še zvišati, že zaradi delavcev, če hočemo, da bo mogel kmet shajati.

Novi vpoklici črnovojnikov.

Kakor se poroča iz domobranskega ministrstva, bo objavljen v bližnjih dneh razglas o novih vpoklicih črnovojnikov, ki so bili pri zadnjih prebiranjih spoznani sposobnim za vojaško službo. Avstrijski črnovojniški zavezanec, rojeni v letih 1871 do v stev- sega leta 1866, bodo vpoklicani na dne 2. okto-